

IERURGIILE ÎN BISERICA ORTODOXĂ, FAȚĂ DE UNELE PRACTICI ȘI INOVAȚII INTERCONFESIONALE

Pr. lect. univ. drd. Ionel C. Ostache

Preliminarii

Semantica ierurgiei vine din limba greacă de la substantivul „η, ιερουργία, της ιερουργίας“, ce se traduce prin „...slujbă sfântă, ceremonie religioasă sau lucrare sfântă“¹. În limba latină, ierurgiile sunt numite cu termenul de „sacramentalii“ încă din timpul Renașterii carolingiene (sec. VIII-IX) și exprimă „...o lucrare sau o acțiune de sfințire și binecuvântare“². În limba română, în cazuri mai rare, ierurgiile mai sunt numite și cu „termenul de „euhologii“, de la εὐ,χη, și λογος, ce înseamnă cuvânt de rugăciune sau slujbă cu rugăciune“³.

După învățătura ortodoxă, ierurgiile sunt „slujbe, rânduieli și rugăciuni pentru binecuvântarea și sfințirea omului în diferite momente și împrejurări din viața sa, ca și pentru binecuvântarea și sfințirea naturii înconjurătoare și a diferitelor lucruri sau obiecte de folos omului“⁴. Conciliul Vatican II, în Constituția de Sacra Liturgia, din 4 decembrie 1962, în articolul 60, numește ierurgiile „sacramente minore sau taine minore, care au fost instituite de maica Bisericii. Acestea sunt semne sfinte care mai mult aduc imitarea sacramentelor.“⁵

---

1. G. Ioanid, *Dicționar eleno - roman*, Tipografia Statului, București, 1864, p. 1080.

2. Policarpus Radó, O.S.B., *Enchiridion Liturgicum*, Herder Romae, Fribourgi Barcinone, 1966, p. 141.

3. Pr. prof. dr. Ene Braniște, *Liturgica specială*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1980, p. 437.

4. *Ibidem*, p. 438.

5. Policarpus Radó, *op. cit.*, p. 146.

Ierurgiile nu sunt de origine divină, ca și tainele, ci sunt insituite de Sfânta Biserică, deoarece ea „...binecuvântează toate lucrurile firii: florile și iarba câmpului, țarinile, livezile, roadele pământului, fructele pomilor, casele, animalele și tot ceea ce vine în atingere cu omul după folosul și trebuințele fiecăruia..., ele sunt, așadar, semne văzute ale credinței noastre, sunt fapte de cinstire a lui Dumnezeu, izvorâte din iubirea ce-o avem față de Dumnezeu. Ele sunt mijloace ale desăvârșirii, semne văzute ale râvnei și sânguinței spre asemănarea cu Dumnezeu. Sfintele Taine împărtășesc harul Duhului Sfânt, absolut necesar mântuirii, iar ierurgiile sunt mijloace folositoare pentru propășirea duhovnicească a credincioșilor.”⁶

Cele mai importante ierurgii în Biserica Ortodoxă sunt cele cu privire la naștere și la Botez, agheasma sau sfințirea apei, Te-Deum-ul sau Doxologia, cât și cele în legătură cu moartea, înmormântarea și cele de după înmormântare. Atât Biserica Ortodoxă, cât și cea Romano-Catolică au unele ierurgii pe care le-au folosit în comun în Biserica primară și mai apoi, până în secolul al XI-lea; după aceea fiecare și-a creat o tradiție proprie.

Ierurgiile pe care le practică Biserica Răsăriteană, cât și cea Apuseană, sub numele de sacramentalii sau taine minore, nu sunt folosite și nu sunt privite ca mijloace sfinte ce conferă un har ajutor omului, dar sunt practicate de unele culte protestante, de Biserica Anglicană, de cultele neoprot-testante sau secte religioase sub formă de obiceiuri, practici și tradiții, deși, principial, sunt împotriva lor, unii practicând diverse inovații.

Deoarece ierurgiile reprezintă o problemă misionară și ecumenică acută, prin diversitatea felului de a le practica, iar învățătura despre ele diferă în funcție de învățătura pe care fiecare Biserică, sectă sau cult religios o are despre mântuire, har și îndreptare, vom înfățișa învățătura ortodoxă despre ierurgii, în comparație cu sacramentaliile de la romano-catolici și practicile cultelor protestante și neoprot-testante, precizând în final adevărul cu privire la aceste rânduieli și rugăciuni.

Temeiuri din Sfânta Scriptură pentru practica și folosirea ierurgiilor

Sfânta Scriptură, care alături de Sfânta Tradiție constituie o cale a transmiterii Revelației divine, afirmă că păcatul primordial a adus în natură suferință, nefericire și blestem. Cartea Facerii ne spune: „...*Blestemat să*

6. *Carte de învățătură creștină ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1978, p. 110-111.

7. Pr. prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 438.

fie pământul întru lucrurile tale; întru neazuri vei mânca dintr-însul în toate zilele vieții tale. Spini și pălămidă vor răsări ție și vei mânca iarba pământului. Întru sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta, până când te vei întoarce în pământul din care ești luat, căci pământ ești și în pământ te vei întoarce“ (Facere 3, 17-19).

Sfântul Apostol Pavel spune că și natura căzută, asemenea omului căzut, așteaptă izbăvire și sfințire: „*Căci făptura a fost supusă deșertăciunii nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o cu nădejde; pentru că făptura însăși se va izbăvi din robia stricăciunii ca să se bucure de libertatea mării fiilor lui Dumnezeu. Căci știm că toată făptura împreună suspină și împreună au dureri până acum“ (Romani 8, 20-22).*

Și natura, și omul, prin păcat, sunt în mod nefast sub stăpânirea celui rău: „*În care ați umblat mai înainte, potrivit veacului lumii acesteia, potrivit stăpânitorului puterilor văzduhului, adică a duhului care lucrează acum în fiii neascultării“ (Efeseni 2, 2). Conform acestor versete „...soarta naturii a fost strâns legată de cea a omului; coruptă din pricina omului, ea își așteaptă vindecarea sau restabilirea tot prin el“⁷.*

Prin Întruparea lui Hristos, natura redobândește o dată cu omul posibilitatea de a fi restabilită. Însuși Hristos a sfințit firea omenească pe care a purtat-o și tot El a lăsat urmașilor Săi, Sfinților Apostoli, puterea de a resfinți natura pervertită, de a o sustrage de sub puterea Satanei: „*...tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți-i; în dar ați luat, în dar să dați“ (Matei 10, 8).*

Mântuitorul promite tuturor celor ce vor crede în El că vor putea face numeroase semne asupra oamenilor și a demonilor, afirmând: „*Iară celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: șerpi vor lua în mână și chiar ceva dătător de moarte de vor vrea nu-i va vătăma; peste cei bolnavi își vor pune mâinile și se vor face sănătoși“ (Marcu 16, 17-18).*

Prin administrarea ierurgiilor de către slujitorii Bisericii, se împărtășește și firii neînsuflețite, precum și vietăților necuvântătoare harul dumnezeiesc în măsura în care le este de trebuință. Astfel, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „*Toată făptura lui Dumnezeu e bună și nimic nu este de lepădat dacă se ia cu mulțumire, căci se sfințește prin cuvântul lui Dumnezeu și prin rugăciune“ (I Timotei 4, 4-5). Firea văzută sau natura mai degrabă*

8. Aura Matei Săvulescu, *Utopia nemuririi și imortalitatea ei*, Editura Minerva,

este potrivnică omului, dar prin ierurgii devine un mijloc prielnic de trai și un ajutor spre mântuire, fiind împreună părtașă cu omul la preamărirea Ziditorului.

Omul, împăcat din nou cu Dumnezeu, atrage cu sine toată zidirea din nou spre Dumnezeu și o apropie de El, ca totul să fie străbătut și desăvârșit de harul dumnezeiesc. Ierurgiile pregătesc astfel și prevestesc făptura cea nouă, transfigurarea creațiunii sau acel „*cer nou și pământ nou*“ (Apocalipsă 21, 2), pe care le-a văzut Sfântul Ioan Evanghelistul în vedenia sa.

Sfânta Scriptură dă mărturii precise în legătură cu folosirea unor ierurgii actuale. De exemplu, stropirea cu agheasmă sau apă sfințită în ziua întâi după naștere are la bază învățătura Vechiului Testament cuprinsă în Psalmul 50: „*Că, iată, întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea*“ (Psalmul 50, 6) și mai departe este confirmată stropirea cu apă: „*Stropi-mă-vei cu isop și mă vei curăți, spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă vei albi*“ (Psalmul 50, 8). Apa nu este un element folosit la întâmplare, ci are adânci semnificații simbolice și religioase. „Apa este un element primordial; ea a precedat creația și a suportat-o, contactul cu apele ducând la regenerare. Chiar și potopul nu este echivalent cu distrugerea, ci, dimpotrivă, el înseamnă regenerare, o multiplicare a vieții, distrugerea provocată de apă fiind temporară și ciclică, urmată de fertilizare. Atât în plan cosmogonic, cât și în plan antropologic, apa îndeplinește o dublă funcție: creație-distrugere, dublet cărui îi corespunde dihotomia apă vie - apă moartă.“⁸

Datina punerii numelui în a 8-a zi după naștere este moștenită tot din Vechiul Testament, unde i se dădea numele copilului și apoi se tăia împrejur, dacă era băiat: „*Iar în ziua a opta se va tăia pruncul împrejur*“ (Levitic 12, 3). Chiar Mântuitorul S-a supus acestei prescripții: „*Și când s-au împlinit opt zile ca să-L taie împrejur, I-au pus numele Iisus cum a fost numit de înger mai înainte de a Se zămisli în pânțece*“ (Luca 2, 21). Rânduiala pentru îmbisericirea pruncului și pentru curățirea lăuzei la 40 de zile după naștere o moștenim tot din Vechiul Testament: „*Dacă femeia va zămisli și va naște prunc de parte bărbătească, necurată va fi 7 zile...să mai șadă 33 de zile; după ce se vor împlini zilele curățirii ei pentru fiu sau pentru fiică... preotul o va curăți și curată va fi de curgerea sângelui ei*“ (Levitic 12, 2,

București, 1984, p. 43.

9. Pr. prof. dr. Ene Braniște, *Liturgica specială*, Editura Institutului Biblic și de Mi-

4, 6). Chiar Maica Domnului păzește această datină și aduce pe Pruncul Hristos la templu unde a fost întâmpinat de dreptul Simeon: „Și când s-au împlinit zilele curățirii lor după legea lui Moise, L-au adus pe Prunc la Ierusalim ca să-L pună înaintea Domnului... și iată, era un om în Ierusalim cu numele Simeon... el L-a primit în brațele sale și a binecuvântat pe Dumnezeu“ (Luca 2,22, 25).

În legătură cu apa sfințită, găsim mărturii evidente în Vechiul Testament. Astfel, cei bolnavi de lepră erau stropiți cu apă: „*Va stropi de 7 ori pe cel ce se curăță de lepră și va fi curat*“ (Levitic 14, 7). În cartea Numeri aflăm că se stropeau cu apă casa, lucrurile și oamenii: „*Apoi, un om curat să ia isop, să-l moaie în apa aceea și să stropească din ea casa, lucrurile și oamenii câți sunt acolo. Cel curat să stropească pe cel necurat...iar dacă vreun om va fi necurat nu se va curăți, omul acela se va stârpi din obște căci a spurcat locașul Domnului, căci nu s-a stropit cu apă curățitoare și este necurat*“ (Numeri 19, 18-20). În Noul Testament, Mântuitorul nu este împotriva apei curățitoare și chiar El trimite pe orbul cel din naștere, după ce-l unge cu tină, să se spele în scaldătoarea Siloamului: „*Mergi de te spală în scaldătoarea Siloamului (care se tâlcuiește trimis). Deci, s-a dus și s-a spălat și a venit văzând*“ (Ioan 9,7).

Însuși Mântuitorul, Cel Care era fără de păcat și era curat, ca să respecte aceste datini, primește Botezul cu apă în râul Iordan, sfințind apele: „Și în zilele acelea, Iisus a venit din Nazaretul Galileii și S-a botezat în Iordan de către Ioan“ (Marcu 1,9).

O ierurgie specială folosită în diferite ocazii în Biserica Ortodoxă este slujba Te-Deum-ului, care este „o slujbă de mulțumire și de laudă adusă lui Dumnezeu în anumite ocazii festive din viața personală sau din cea socială a credincioșilor.“⁹ Te-Deum-ul nu este o invenție a Bisericii, ci chiar îngerii aduc imn de laudă și de mulțumire: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie*“ (Luca 2,14). Pe Dumnezeu, toți trebuie să-L laude. „*Lăudați pe Domnul și chemați numele Lui, vestiți între neamuri lucrurile Lui. Cântați-I și-L lăudați pe El. Spuneți toate minunile Lui*“ (Psalmul 104, 1-2). „*Lăudați pe Domnul că este bun, că în veac este mila Lui*“ (Psalmul 106, 1). „*Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea; cânta-voi și voi lăuda întru inima mea*“ (Psalmul 107, 1).

În Noul Testament, în ceea ce privește Te-Deum-ul sau Imnul de slavă, siune al B.O.R., București 1980, p. 465.

10. Pr. Ioan N. Ionescu, *Parastasele. Rostul lor dogmatic*, Tipografia Cugetarea,

Sfântul Pavel afirmă categoric în Epistola către coloseni: „*Cuvântul lui Hristos să locuiască în voi cu bogăție. Învățați-vă și povățuiți-vă între voi cu toată înțelepciunea. Cântați în inimile voastre lui Dumnezeu, mulțumindu-I în psalmi, în laude și în cântări duhovnicești. Orice faceți cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceți în numele Domnului Iisus și prin El să mulțumiți lui Dumnezeu și Tatălui*“ (Coloseni 3, 16-17).

În ceea ce privește folosirea ierurgiilor și a rânduielilor tradiționale în legătură cu sfârșitul omului și în grija pentru cei morți, găsim în Sfânta Scriptură numeroase dovezi. Astfel, la înmormântare se plângea (Facere 50,10). Împăratul David a plâns și a postit auzind de moartea lui Saul (II Regi 1, 11-12). Baruh arată că poporul evreu se ruga în robia babilonică pentru sufletele celor morți (Baruh 3, 4-5). „Cea mai concretă dovadă despre existența și eficacitatea rugăciunilor pentru morți ne-o dă Cartea a II-a către Macabei la II Macabei 12, 39-46”¹⁰. Iisus, fiul lui Sirah, spune că trebuie să se facă milostenie (pomană) și pentru cei morți (Is. Sirah 7,35).

În Noul Testament, Sfântul Apostol Pavel afirmă: „*Căci, dacă trăim, pentru Domnul trăim și dacă murim, pentru Domnul murim. Deci și dacă trăim și dacă murim, ai Domnului suntem*“ (Romani 14,8). Sfântul Evanghelist Ioan învață că rugăciunea se poate face pentru orice păcat, în afară de păcatul de moarte (I Ioan 5, 16). Mântuitorul spune că orice păcat se va ierta oamenilor, în afară de hula împotriva Duhului Sfânt (Matei 12, 31-32).

Pentru credința celor vii, Hristos a săvârșit minuni asupra celor morți: a înviat pe fiul văduvei din Nain (Luca 7, 11-15), a înviat pe fiica lui Iair (Luca 7, 42-56); la rugămintea Mariei, a înviat pe Lazăr cel mort de patru zile (Ioan 11). Sfântul Apostol Petru, văzând că tot poporul plângea pe o fecioară moartă în Iope, numită Tavita, o învie și o redă comunității (Fapte 9, 36-43).

Pentru cei trecuți la cele veșnice, „Sfânta Biserică a rânduit rugăciuni și pomeni și aceasta pentru că sufletul este nemuritor, iar trupul celor adormiți va deveni duhovnicesc la învierea cea de apoi, când și el, împreună cu sufletul, își va lua răsplata cuvenită”¹¹. Folosirea clopotului și tragerea lui

București, 1927, p. 14.

11. *Carte de învățătură creștină ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1978, p. 112.

12. Dionisie Areopagitul, *Contemplația la Macarie*, în „Teologia dogmatică ortodoxă”,

la înmormântare simbolizează trâmbița care va vesti sfârșitul lumii și scularea celor morți din morminte, pentru Judecata finală: „*Căci trâmbița va suna și morții vor învia nestrăcătorește, iar noi ne vom schimba*“ (II Cor. 15, 52). Lumânările folosite la înmormântare simbolizează lumina lui Hristos. El are putere peste toată făptura, peste cei vii și peste cei morți: „Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, de va și muri viu va fi“ (Ioan 11, 25).

Temeiuri din Sfânta Tradiție pentru folosirea și practica ierurgiilor

De foarte multe ori, se aduc acuze că ierurgiile n-au existat și n-au fost folosite în Biserica primară, ci că ar fi niște invenții ale Bisericii de mai târziu. Precizăm că ierurgiile sunt tot atât de vechi ca și Biserica și mai ales pe unele dintre ele, cum am subliniat mai înainte, le moștenim încă din Vechiul Testament. Unii Sfinți Părinți și scriitori bisericești din primele secole ne dau dovezi concrete despre folosirea ierurgiilor. Astfel, Dionisie Areopagitul, în lucrarea *Contemplația asupra celor morți*, scrie: „Preotul face rugăciuni pentru cel mort și făcându-se rugăciunea, îi dă sărutarea. Apoi, toți cei de față cer într-o rugăciune bunătații infinite a lui Dumnezeu de a ierta răposatului toate păcatele ce le-a putut face din slăbiciune omenească.“¹²

Scriitorul bisericesc Tertulian, la sfârșitul secolului al II-lea, afirma: „...noi facem pomeniri pentru cei morți în fiecare an în ziua morții lor“¹³. Sfântul Ioan Gură de Aur îndeamnă pe cei vii să facă rugăciuni pentru cei morți: „Astfel, rugăciunile pentru cei adormiți mântuiesc pe unii și pe alții. Pentru ce dar să ne întristăm în zadar, dacă cei vii pot găsi har înaintea lui Dumnezeu pentru cei adormiți?“¹⁴

Mărturii despre practica creștină a sfințirii apei ne-o dau *Constituțiile Apostolice*, în cartea a VIII-a, cap. 9, și *Răspunsurile canonice* ale lui Nichifor al Constantinopolului.

„Obiceiul de a merge în fiecare zi întâi a lunii la casele oamenilor și a le stropi cu apă sfințită a fost desființat în ședința Sfântului Sinod al Bisericii

vol III, trad. de Gherasim Timuș, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1887, p. 1762.

13. Tertulian, *De corona militis*, la Silvestru Ep. de Canev, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol V, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1900, p. 113-114.

14. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilie la Evanghelia după Ioan*, la Mitrofan, *Viața repauzaților noștri*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1900, p. 113-114.

15. Pr. prof. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 464.

Ortodoxe Române, din 17 iunie 1952. S-a hotărât să se meargă numai de patru ori pe an: la Bobotează, în prima săptămână din Postul Mare, în vinerea Izvorului Tămăduirii și la 1 august sau în prima săptămână din acest post¹⁵.

În legătură cu ierurgia Te-Deum-ului, L. Einsenhofer spune că „aparține lui Ambrozie al Milanului”¹⁶, iar patrologul Ioan G. Coman îl atribuie lui Niceta de Remesiana¹⁷. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful în Apologia I spune că sfințirea apei de la Botez a aflat-o de la Apostoli: „...iar învățătura aceasta noi am aflat-o de la Apostoli... și să dobândim iertarea păcatelor pe care le-am săvârșit mai înainte se invoca asupra apei pentru cel ce voiește să se regenereze și să se pocăiască de păcatele de mai înainte, acesta fiind singurul lucru pe care-l rostește cel ce aduce la voie pe acela care urmează să fie spălat”¹⁸

Sfânta Tradiție atribuie rânduiala de astăzi a slujbei Aghesmei Marii lui Sofronie, patriarhul Ierusalimului († 698).

Practici ale ierurgiilor din punct de vedere interconfesional

Romano - catolicii folosesc pentru ierurgii denumirea de sacramentalii, pe care le cred un fel de „taine mai mici” care conferă un har ajutător omului pentru progresul duhovnicesc. Decretul Conciliului Vatican II din 15 mai 1969, dat la Sediul Sfintei Congregații pentru cultul divin, aprobat de papa Paul al VI-lea cu privire la Botezul copiilor, cuprinde multe sacramentalii ce se aseamănă cu ierurgiile de la noi. În primul rând, folosesc exorcismele asupra candidatului ce vine la Botez: „Dumnezeule atotputernic și veșnic, Tu ai trimis în lume pe Fiul Tău, Domnul nostru Iisus Hristos, ca să zdrobească puterea Satanei, duhul cel rău și să-l conducă pe om din întuneric la lumina cea veșnică în împărăția Ta; Te rugăm cu umilință, eliberează pe acest copil din păcatul strămoșesc; sfințește-l ca să devină templul măririi Tale, locuința

16. L. Einsenhofer, *Handbuch der Katoliskem Liturgia*, vol II, Fribourg im Bresgan, 1933, p. 516.

17. Pr. prof. dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, Manual pentru uzul studenților institutelor teologice, Editura Institutului Biblic, București 1956, p. 237.

18. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, *Apologia întâi*, cap. 61, în „Apologeti de limbă greacă”, col. Părinți și scriitori bisericești, trad. de pr. Olimp Căciulă, Editura Institutului Biblic, București, 1980, p. 67.

19. *Ritualul Botezului copiilor*, trad. românească, Arhiepiscopia Romano-Catolică,

Duhului Sfânt“. Urmează binecuvântarea apei pentru Botez, cu atingerea cu mâna de către celebrant cu formula: Te rugăm, Doamne, să se coboare în această apă puterea Duhului Sfânt“. Lepădările de Satana sunt foarte apropiate rânduiei ortodoxe Acest fapt ne arată că a fost un fond comun al ierurgiilor până în secolul al XI-lea. Celebrantul întreabă pe nași și pe părinți:

- Vă lepădați de Satana? Nașii și părinții: - Mă lepăd.

- Și de toate faptele lui și de toată trufia lui? Nașii și părinții: - Mă lepăd.

După Conciliul Vatican II, în anul 1969, formulele s-au adoptat în noile ritualuri cu următorul text: „ - Renunțați la păcat ca să puteți trăi în libertatea copiilor lui Dumnezeu? Părinții și nașii: - Renunț. Celebrantul: - Renunțați la ademeniile spre rău ca să nu ajungeți sub stăpânirea păcatului? - Renunț. - Renunțați la Satana, începutul și cauza oricărui păcat? Părinții și nașii: - Renunț“¹⁹ .

Tot romano-catolicii folosesc și slujba Aghesmei Mari la Botezul Domnului: „Înainte vreme la Epifanie se administra și Botezul la catehumeni. De aici, obiceiul de a sfinți apa. În unele părți, cu această apă se stropesc casele, pomii.“²⁰

În toate bisericile romano-catolice, la intrarea în partea dreaptă a naosului, într-un mic vas se află totdeauna agheasmă sau apă sfințită, din care credincioșii se stropesc cu degetul pe frunte și apoi fac o metanie pe un singur genunchi. Când vizitează un bolnav acasă, stropesc cu agheasmă pe bolnav și încăperea, zicând: „Această apă să vă amintească de botezul pe care l-ați primit și de Hristos Care ne-a mântuit prin Pătimirea și Învierea Sa“²¹ .

În practică, romano - catolicii folosesc și binecuvântarea verighetelor de la logodnă cu următoarea formulă: „Dumnezeu să binecuvânteze aceste verighete pe care le veți dăruia unul altuia în semn de iubire și de fidelitate“²² .

De asemenea, folosesc sacramentalii cu privire la înmormântare și grija

București, 1980, p. 46.

20. *Catehismul explicat, credința și viața creștină*, Arhiepiscopia Romano-Catolică, București, 1979, p. 376.

21. *Ritualul catolic despre sacramentalii*, Arhiepiscopia Romano-Catolică, București, 1979, p. 376.

22. *Ritualul celebrării căsătoriei*, trad. românească, Arhiepiscopia Romano-Catolică, București, 1975, p. 64.

23. *Catehismul explicat, credința și viața creștină*, Arhiepiscopia Romano-Catolică,

față de morți, cu mențiunea că au în toate și învățătura despre Purgatoriu: „Sufletele din Purgatoriu sunt sfinte și sigure că vor fi în rândul aleșilor lui Dumnezeu. Deși suferă chinuri groaznice pentru că dincolo e mai greu de ispășit ca în viața aceasta, ele sunt pline de speranță și suportă cu resemnare chinurile, pentru că știm că astfel se curăță și se fac vrednice de vederea lui Dumnezeu. Cei din Purgatoriu se roagă pentru noi, iar noi putem să-i ajutăm, mai ales prin Sfânta Liturghie. Prin ritualul înmormântării, Sfânta Maică Biserică a obișnuit nu numai să recomande lui Dumnezeu pe cei răposați, dar în același timp să trezească speranța fiilor săi și să mărturisească credința în învierea cea de apoi împreună cu a celor botezați. Impresionantă este clipa despărțirii comunității creștine de cel răposat: ceremonia ultimei recomandări și a ultimului salut prin care comunitatea îl prezintă pe defunct îndurării Domnului și-și ia rămas bun de la el”²³.

Protestanții și neoprotestanții în principiu nu recunosc ierurgiile în cadrul învățăturii lor de credință, dar practică unele obiceiuri și tradiții proprii lor, nescrise în Sfânta Scriptură. „Ei, care înlătură riturile creștine din afară și închinarea trupească dată lui Dumnezeu după trebuință, au lăsat câteva rituri din cele creștine obștești și au iscodit altele noi”²⁴.

În general, protestanții au dezbrăcat cultul divin de tot ce trezește imaginația și sentimentul, transpunând bisericile mai mult în școli care se ocupă de propovăduirea cuvântului dumnezeiesc, decât în case pentru slăvirea Celui Preaînalt și pentru înariparea sentimentului religios. La ei, slujbele sunt socotite ca ceva indiferent, fără nici o formă statornică (ritual stabilit), fiecare biserică rânduindu-le așa cum voiește²⁵. În principiu, se bazează pe mai multe texte scripturistice, între care semnalăm: „*Creștinii să se închine lui Dumnezeu numai cu duhul și cu adevărul*” (Ioan 4, 2-3). Nu trebuie nici un rit trupesc, deoarece „*Duhul este cel ce face viu*” (Ioan 6, 63). Actele externe sunt de prisos, pentru că timpul este ca iarba (I Petru 1, 24). Cei ce sunt după timp cugetă cele ale timpului, și nu ale cugetului (Rom. 8, 5-8). Nevoința cea trupească spre puțin folosește (I Tim. 4, 8).

București, 1975, p. 410.

24. M.A. Calnev, *Combaterea sectelor naționaliste*, Tipografia „Cartea Românească”, Chișinău, 1928, p. 16-17.

25. Hristu Andrușos, *Simbolica*, trad. din limba greacă de prof. Justin Moisescu, Editura Centrului Mitropolitan al Olteniei, Craiova, 1955, p. 333.

26. M.A. Calnev, *op. cit.*, p. 16.

Noi nu ne punem nădejdea în timp (Filipeni 3, 37). Să ne rugăm numai cu sufletul (Efeseni 6, 18). Recunoaștem numai actele săvârșite de Hristos și de Sfinții Apostoli: îngenuncherea și ridicarea mâinilor.

La aceste obiecții, precizăm că și ei au multe datini și obiceiuri pe care le practică, numai că nu le numesc ierurgii, ci simple ceremonii. De exemplu, „pe cel pe care îl botează îl aruncă cu fața în apă, încrucișează mâinile pe pânțele la rugăciune, înainte sau după mâncare, au ritul înnoirii casei”²⁶. Au înlăturat unele practici găsite în Sfânta Scriptură, printre care amintim: binecuvântarea cu mâinile (Luca 24, 50-51), metaniile în vremea rugăciunii (Matei 26, 39), întrebuițarea tămâiei (Filipeni 4, 18), hainele sau veșmintele preoțești (II Tim. 4, 13).

Un loc aparte îl ocupă Biserica Anglicană. Ea are „practici care nu pot să dispară fiindcă au origine milenară, nu pot fi alterate pentru că sunt binecuvântate de Biserică și se justifică prin practici și ierurgii. De asemenea, au unele practici referitoare la Botez și cununii, ca lepădarile și logodna. În cartea comună de rugăciuni (Common Prayer Book), care este un fel de Molitfelnic ce cuprinde rânduielile bisericești pentru cultul particular și public, păstrează tradițiile harismatice și sacramentale pentru toate cele șapte Taine, precum și rugăciuni la diferite alte ocazii din viața creștină anglicană”²⁷.

Scriitorul protestant A.N. Bertrand afirmă: „A întemeia o viață religioasă fără cult înseamnă a voi să zbori fără aripi; dar nu cult fără ritual, ci slujbă prin cuvânt. E spre cinstea protestantului că a făcut din predică nu numai un instrument de pedagogie creștină și de influență morală și socială, ci un izvor permanent de viață spirituală”²⁸. Cultele neoprotestante au un ritual de cântări în timp ce petrec pe drum pe cel mort până la groapă: „Te odihnește-n groapa ta până ce Hristos te va chema”²⁹. De asemenea, se rostește o rugăciune de către predicator, pe care nu o găsim în Sfânta Scriptură: „... Domnul să îngăduie fratelui (X) să adoarmă în Hristos. Cu sufletele mișcate

27. Diac. Petru I. David, *Premise ale dialogului anglicano - ortodox. Aspectul Revelației divine, contribuția culturii teologice românești*, teze de doctorat, în „Studii teologice”, nr. 3-6, 1976, p. 376 și 405.

28. A.N. Bertrand, *Protestantism - simples notes sur quelques aspects du problème religieux*, Edition Troisième, Paris, 1931, p. 58.

29. Cântarea 209 din *Imnuri creștine*, cântări pentru creștinii Adventiști de Ziua a 7-a, Editura Curierul Adventist, ediția a 9-a, f.a., p. 320.

30. *Ibidem*, p. 325.

de durere, încredințăm corpul său neînsuflețit pământ din pământ, țărână din țărână, în singura și nestrămutata nădejde a revenirii Domnului nostru Iisus Hristos Care, la venirea Sa, va schimba trupește starea noastră“ (Filipeni 3, 21)³⁰. În cadrul ceremoniei de înmormântare, Adventiștii de Ziua a 7-a afirmă că nu există suflet nemuritor și iad. Hellen Whitte, în lucrarea *Tragedia veacurilor*, precizează: „Învățătura cu privire la nemurirea sufletului, care a fost prima oară împrumutată de la filozofia păgână, a subminat adevărul atât de lămurit în Scriptură că morții nu știu nimic“³¹.

Wilhelm Moldovan, în *Manualul doctrinelor biblice*, fixează învățătura exhatologică: „Cu ocazia morții, omul se descompune în părțile lui constitutive, suflarea de viață este reținută de Dumnezeu, iar trupul se descompune în țărână. Biblia numește moartea un somn în care nu există conștiință, nici amintire, nici sentiment, nici gândire; până la înviere, omul sub nici o formă nu mai trăiește în univers. Nemurirea va fi un dar al lui Dumnezeu condiționat de mântuire“³².

Culte neoprotestante, neavând taine și ierurgii, practică totuși un fel de ceremonii pe la botezuri, cununii, înmormântări, ordinări, deschideri de case de rugăciuni. Iată, de exemplu, o cântare de la căsătorii: „Sfântă e căsătoria ce în Dumnezeu s-a-ncheiat, / În viața-i fericirea-i însoți-va necurmat. Cor: Doamne, binecuvântează-i pe acești tineri amândoi / Tu asupra lor veghează și le-ajută în nevoi“³³. O altă cântare de la Botez arată practicile neoprotestante: „Să facem ce Domnul spune, El primi Botez o dată / El ni-i sufletul unit, El duhul Său ne-a dat, / Botezul ne-a lăsat / În moartea Sa / Din haos jos / Pe noi ne-a scos / Ce El ne spune credem toți / Și-n apă bucuroși intrăm cu gând pios / Și-apoi voioși că re-nviați mergem tot frați / Spre cer cu cei răscumpărați“³⁴.

La inaugurarea unei case de rugăciuni, ei țin niște alocuțiuni biblice în care se afirmă Biserica necăzută și cântă unele cântece din „Cântările Evangheliei“. De pildă: „Cunosc o iubită capelă, / Plăcut loc unde eu petrec / Unde cu dorință iubită / Frații toți pe Domnul slăvesc“³⁵.

Cert este faptul că toate cultele protestante, neoprotestante, cât și unele

31. Hellen Whitte, *Tragedia veacurilor*, traducere în românește de Nelu Dumitrescu, Editura Cultului Adventist de Ziua a 7-a, București 1981, p. 505.

32. Wilhelm Moldovan, *Manualul doctrinelor biblice*, f.a., p. 205.

33. *Imnuri creștine*, cântări pentru creștinii adventiști de Ziua a VII-a, Editura Curierul Adventist, ediția a 9-a.

34. *Ibidem*, p. 321.

35. *Ibidem*, p. 322.

secte contemporane resping formal ierurgiile, dar practic folosesc anumite ceremonii, inovații și cântări, imnuri, rugăciuni ad-hoc liber făcute atât de bărbați, cât și de femei, predici, alocuțiuni, țipete, suspine, ridicarea mâinilor, îngenuncherea, plânsul. În esență, folosesc la slujbă și la rugăciune și trupul, și sufletul, numai nu vor să recunoască acest lucru. Chiar am putea afirma că toate cultele protestante, neoprotestante și unele secte folosesc cel mai mult ierurgia Te-Deum-ului, deoarece toate cărțile lor de imnuri și cântări conțin cântece de laudă și de preamărire a lui Dumnezeu.

Concluzii

Biserica Ortodoxă a recunoscut dintotdeauna că, alături de cele șapte Sfinte Taine, există și alte slujbe numite ierurgii care aduc spor și ajutor, deci duc la progresul duhovnicesc al creștinului, prin chemarea harului lui Dumnezeu de către preot sau episcop. De asemenea, a făcut o distincție netă între Taine și sfintele ierurgii. Tainele le-a aplicat numai persoanelor umane, iar harul lor este absolut necesar pentru mântuire; lipsa ierurgiilor nu duce la pierderea mântuirii. Totuși, practicarea lor deasă aduce folosință și ajutor în urcușul spre mântuire.

Și Biserica Romano-Catolică utilizează sacramentaliile sau tainele minore, cu excepția unor asemănări și deosebiri în funcție de evoluția istorică a fiecărei Biserici. Exorcismele și lepădările de la catolici ne aduc aminte de unitatea primelor veacuri, pe care ar trebui s-o reactualizăm.

Biserica Anglicană a păstrat o cale de mijloc între ortodocși și catolici, dar și-a creat și o tradiție proprie. Bisericile protestante, neoprotestante și anumite secte religioase au înlăturat Tainele, Tradiția și ierurgiile, creându-și diverse tradiții, cult simplu cu datini, obiceiuri și practici noi. Formal resping cultul în trup (ca semn exterior), dar practic folosesc ierurgiile în ocaziile și evenimentele din viața lor religioasă. De foarte multe ori, nu diferențele de doctrină ne separă, ci diferențele de cult și de practici, care pentru creștinii simpli, de rând, reprezintă cu adevărat o piedică reală în calea unirii, căci fiecare adept al unei Biserici, cult sau sectă religioasă susține că numai la el sunt adevăratele obiceiuri și tradiții.

Există multe divergențe, dar și convergențe în cult. Se poate păstra însă

o unitate în diversitate, așa cum se întâmplă în ecumenism pe la rugăciunile comune, încât până la sfârșitul veacului, Rugăciunea lui Hristos din Grădina Ghetsimani (Ioan 17, 22): „*Ca toți să fie una*“ să se împlinească în mod real, și nu formal.